

مذاکرات تجارت آزاد ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا

عنوان گزارش: مذاکرات تجارت آزاد ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا

انتشار: امور کمیسیون های تخصصی اتاق ایران

شماره گزارش: ۱۹۰۱۳۸

تابستان ۱۴۰۱

- از باب مذاکرات تجارت آزاد ایران و اتحادیه اوراسیا در دسته کالاهای کشاورزی، با توجه به اینکه ایران میتواند صادر کننده قابل به روسیه باشد، می توان اعلام کرد که کالاهای مذکور ضمن تقویت در تمرکز تولید و تخصیص سهمیه تولید صادراتی مناسب است برای رقابت پذیرتر شدن در لیست کالاهای این اتحادیه قرار گیرد. از این مهم تر مسئله قوانین منع صادرات و تثبیت این قوانین یا زمان مشخص است؛ یکی از تبعات این موضوع کاهش درآمدهای گمرکی میباشد و عملا گمرک ایران یکی از موانع اصلی است.

- بازار کشور های حوزه اوراسیا بازاری ۲۰۰ میلیونی است که بیش از ۵۵۰ میلیارد دلار ظرفیت واردات دارند. از این میان، عمده کالاهای مورد تقاضا در این اتحادیه ماشین آلات صنعتی، خودرو، تجهیزات پزشکی، دارو و همچنین کالاهای برقی بوده است. عمده صادر کنندگان به این اتحادیه نیز چین، امریکا، آلمان و فرانسه بوده اند؛ امضای توافق نامه تجارت آزاد با این اتحادیه فرصت ها و چالش های مختلفی پیش روی تولید و صنعت ایران خواهد داشت که در ادامه به نکات مهم در این خصوص اشاره می گردد:

۱- نبود زیرساخت های تولید صادراتی در کشور در کوتاه مدت موجب خام فروشی و گسیل کالاها به سمت این اتحادیه خواهد شد. در صورت نبود سیاست های کنترلی دولتی مبنی بر کنترل کیفیت محصولات صادراتی و ارزیابی صادرکنندگان، امکان نزول برند ایرانی و همچنین صادرات ب کیفیت وجود دارد.

۲- از آنجا که این اتحادیه یکی از بزرگترین مصرف کنندگان مواد غذایی است (که بخش اعظمی از آن بخاطر بازار روسیه است) و سابقه تجارت ایران با روسیه نیز دال بر این مدعا است که میوه و محصولات غذایی سهم قابل توجهی در صادرات ایران به روسیه دارند باید در نظر داشت که آزاد شدن تجارت با این کشورها در بازار داخل و عرضه میوه و سبزیجات و مواد غذایی خلی و وارد کرده و بار توری بر مصرف کنندگان ایرانی وارد نکند.

۳- گرچه عناوین کالاهای مشمول و غیر مشمول تعرفه آزاد منتشر نشده است اما انتظار می رود در صنایعی که ایران در آن ها مزیت دارد همچون نفت و گاز، قطعات خودرو، برق و الکترونیک و همچنین تجهیزات پزشکی و دارو مذاکرات لازم جهت قرارگرفتن این موارد در اقلام با تعرفه صفر قرار گرفته باشد.

۴- آغاز تجارت آزاد با این اتحادیه پس از مدتها، سر آغاز رابطه تجار ایرانی با دنیا قلمداد می شود و انتظار می رود دستگاه های ذیربط نسبت به آموزش صادرات و ارتقای برند ملی به تجار ایفای نقش نمایند.

۵- با توجه به اقلام مورد تقاضای این اتحادیه و با توجه به فرصت به وجود آمده ناشی از نزاع روسیه و اوکراین و به تبع آن خروج کشور های اروپایی از بازار روسیه بعنوان اصلی ترین بازیگر اوراسیا، انسجام و هماهنگی بین دستگاهی به جهت تصاحب سهم بازار کشور های اروپایی با توجه به زیرساخت بوجود آمده در تجارت آزاد امری ضروری است. لازم است دولت با همکاری بخش خصوصی در رتبه بندی و تامین مالی حضور شرکت های توانمند در این بازار هم افزایی و همکاری نمایند.

- در یک بررسی کلی از فهرست منفی مقدماتی و اولیه ایران و اوراسیا ملاحظه می شود که در برخی از گروه های کالایی (مثلا فصل ۹۷ HS) کالایی از سوی دو طرف تجاری برای قرار گرفتن در فهرست منفی معرفی نشده است. این گروه های کالایی می توانند مبنایی برای مذاکرات در راستای آزادسازی کامل تجاری باشد.
- مطابق بررسی های انجام شده، کل گروه های کالایی بر اساس تعداد اقلام موجود در فهرست منفی اولیه و مقدماتی دو طرف تجاری (کدهای HS شش رقمی در فهرست منفی دو طرف) را می توان در ۵ گروه اصلی تقسیم بندی نمود (جدول پیوست):
دسته اول: این دسته شامل ۱۵ فصل کالایی است. گروه های کالایی (یا فصول HS) که تعداد اقلام موجود در فهرست منفی آنها بین ۵۰ تا ۱۵۶ قلم کد شش رقمی HS می باشد. این تعداد کالا در گروه های کالایی بیانگر نگرانی دو طرف از آسیب به محصولات و تولیدات داخلی می باشد. در برخی از این گروه ها مانند گروه ۶۱ (لباس و متفرعات لباس، از کشفاف باف) و ۶۲ (لباس و متفرعات لباس غیرکشفاف) اوراسیا کالایی را در فهرست منفی قرار نداده اما از طرف ایران به ترتیب ۱۰۵ و ۱۱۶ قلم کالا در فهرست منفی جای دارد. در خصوص فصل ۹۸ (قطعات منفصله ماشین آلات راهسازی، خودرو و سایر ماشین آلات و وسایل نقلیه موتوری تاریخی (CBU)) نیز ۸۷۸ قلم کالا از ایران در فهرست منفی اولیه قرار گرفته است. این وضعیت نشان می دهد که شاید مذاکرات برای آزاد سازی کامل برای این دسته کالاها دشوار به نظر برسد.
- دسته دوم:** این دسته نیز شامل ۱۵ فصل می باشد که طبق جدول زیر بین ۲۱ تا ۴۰ کالا در فهرست منفی یکی از دو طرف تجاری را در خود جای داده است. در این دسته، برخی از گروه ها مانند فصل ۴۰ (کائوچو و اشیاء ساخته شده از کائوچو) و فصل ۹۴ (میل، مبله های طبی، جراحی، اسباب)، کالایی از سوی کشورهای عضو اوراسیا در فهرست منفی قرار نگرفته است اما مطابق جدول، تعداد قابل ملاحظه ای از کالاها از طرف ایران در فهرست منفی قرار گرفته است. در این دسته از کالا نیز به نظر می رسد آزادسازی کامل از سوی ایران در برخی از گروه های کالایی دشوار باشد در خصوص اوراسیا نیز به نظر می رسد این دشواری در خصوص فصل ۰۲ (گوشت و احشاء خوراکی) و فصل ۵۵ (الیاف سنتتیک یا مصنوعی غیر یکسره) بیش از سایر فصول باشد.
- دسته سوم:** این دسته شامل ۱۲ فصل HS می باشد که بین ۱۱ تا ۲۰ قلم کالای در فهرست منفی قرار دارند. در خصوص برخی گروه ها مانند فصل ۰۶ (نباتات زنده و محصولات گلکاری) و فصل ۰۹ (قهوه، چای، ماته و ادویه)، فصل ۱۶ (فرآورده های گوشت، ماهی یا قشرداران)، فصل ۴۲ (اشیاء ساخته شده از چرم، مصنوعات زین) و فصل ۸۲ (ابزارها، ابزار آلات، مصنوعات)، کالایی از سوی اوراسیا در فهرست منفی جای نگرفته است؛ ضمن اینکه طبق جدول در برخی گروه کالایی نیز تعداد اقلام بسیار محدود و در حد یک تا سه قلم کالا در فهرست منفی قرار دارد. همچنین در این دسته از گروه های کالایی از طرف ایران نیز در فصل ۳۱ (کودها) کالای در فهرست منفی جای ندارد.
- دسته چهارم:** این دسته از گروه های کالایی شامل ۳۱ فصل مختلف HS است که تعداد کالاهای قرار گرفته در فهرست منفی بسیار محدودتر بوده و طبق جدول پیوست بین ۱ تا ۱۰ قلم کالا از سوی یکی از دو طرف تجاری یا از سوی هر دو طرف کالایی در فهرست منفی جای گرفته است. به نظر می رسد در مذاکرات آزادسازی صنعت به صنعت این گروه های کالایی با توجه به تعداد محدودتر کالاهای منفی، کاندید مناسبی باشند.

دسته پنجم: این دسته از گروه‌های کالایی شامل ۲۴ فصل مختلف HS (طبق جدول پیوست) می‌باشند که مشکلی برای آزادسازی کامل ندارند و هیچ کدام از طرفین تجاری، کالایی را در فهرست منفی خود قرار ندادند. این دسته از کالاها به همراه ۳۱ فصل در دسته چهارم می‌توانند مبنای مذاکرات برای آزادسازی کامل قرار گیرند.

۱- بررسی فوق نشان می‌دهد که در صورت بررسی دقیق‌تر اقلام کالایی و فهرست‌های منفی مقدماتی دو طرف تجاری (البته به تفکیک طبقه بندی آیسیک صنایع مختلف) این امکان وجود دارد که مذاکرات را بصورت صنعت به صنعت دنبال نمود.
۲- در صورتی که امکان تعیین فهرست منفی برای هر صنعت (۲۰ درصد مورد نظر یا حتی کمتر) نیز وجود داشته باشد، به نظر می‌رسد حصول به نتیجه با احتمال بالاتری وجود خواهد داشت.

۳- تعیین صنایع خاص برای آزادسازی کامل تجاری بین ایران و طرف اوراسیایی علاوه بر بررسی دقیق کارشناسی حسب کدهای کالایی و اطلاعات تجاری دو طرف نیازمند برگزاری نشست‌های مختلف کارشناسی با فعالین اقتصادی بخش خصوصی (اتحادیه‌ها و اصناف مرتبط) هر یک از صنایع مورد نظر تا حصول به نتیجه نهایی می‌باشد. برگزاری نشست‌های مشترک میان تیم‌های کارشناسی مذاکره کننده، فعالین اقتصادی حوزه هر صنعت و تجار آگاه نسبت به وضعیت رقابتی کالاها مربوط به صنعت مورد نظر در بازار اوراسیا با توجه به تدریجی بودن کاهش‌های تعرفه‌ای، بسیار راهگشا است. شناخت فعالین اقتصادی نسبت به توانمندی‌های صنایع داخلی و قدرت رقابت‌پذیری آن در مقابل صنایع مشابه منطقه اوراسیا و همچنین آگاهی تجار نسبت به وضعیت بازار اوراسیا در حوزه صنعت مورد نظر می‌تواند ضمن برطرف کردن نگرانی‌های بی مورد در خصوص برخی از صنایع، نیازمندی برخی دیگر از صنایع نسبت به حمایت تعرفه‌ای در مقابل منطقه مورد نظر را نیز مشخص نماید.

جدول ۱: دسته بندی فهرست منفی ایران و اوراسیا

تعدد اقلام منفی برای دو طرف تجاری	تعداد اقلام منفی ایران	تعداد اقلام منفی اوراسیا	شرح گروه کالایی	گروه های کالایی (یا HS) فصول	ردیف	طبقه بندی گروه های کالایی
۱۵۶-۵۰	۴۲	۱۱	ماهیها و قشرداران صدفداران و سایر	۰۳	۱	دسته اول
	۳۱	۲۲	شیر و محصولات لبنی - تخم پرندگان - عسل	۰۴	۲	
	۶۳	۱۵	سبزیجات، نباتات ریشه و غده های زیر	۰۷	۳	
	۶۶	۲	میوه های خوراکی، پوست مرکبات یا پوست	۰۸	۴	
	۴۷	۱۲	فرآورده ها از سبزیجات، میوه ها	۲۰	۵	
	۶	۴۴	محصولات شیمیایی غیر آلی با ترکیبات	۲۸	۶	
	۸۴	۳۳	مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از	۳۹	۷	
	۱۰۵		لباس و متفرعات لباس، از کشیاف یاف	۶۱	۸	
	۱۱۶		لباس و متفرعات لباس غیر کشیاف و غیر	۶۲	۹	
	۵۸	۵۸	چدن، آهن و فولاد	۷۲	۱۰	
	۴۴	۳۵	سرب و مصنوعات از سرب	۷۳	۱۱	
	۱۴۰	۱۶	راکتورهای هسته ای دیگ بخار و آبگرم	۸۴	۱۲	
	۸۳	۱۰	ماشین آلات و دستگاه های برقی و اجزاء و قطعات آنها	۸۵	۱۳	
	۱۳۹	۱۶	وسائط نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط	۸۷	۱۴	
	۷۸		قطعات منفصله ماشین آلات راه سازی، خودرو و سایر ماشین آلات و وسایل نقلیه موتوری (CBU تاریخی)	۹۸	۱۵	
۴۰-۲۱	۶	۳۴	گوشت و احشاء خوراکی	۰۲	۱	دسته دوم
	۱۵	۷	چربیها و روغنهای حیوانی و نباتی	۱۵	۲	
	۱۷	۴	فرآورده های غلات، آرد	۱۹	۳	
	۴	۱۸	محصولات شیمیایی آلی	۲۹	۴	
	۲۴	۱۳	عصاره های دباغی یا رنگرزی، تانن ها و	۳۲	۵	
	۱۸	۱۳	روغن های اسانس و رزینوئیدها، و	۳۳	۶	
	۲۶	۱۳	صابونها، مواد آلی تانسوآکتیف	۳۴	۷	
	۱۲	۱۲	محصولات گوناگون صنایع شیمیایی	۳۸	۸	
	۳۷		کائوچو و اشیاء ساخته شده از کائوچو	۴۰	۹	
	۲۷	۱	چوب و اشیاء چوبی، زغال چوب	۴۴	۱۰	
	۴	۲۱	الیاف سنتتیک یا مصنوعی غیر یکسره	۵۵	۱۱	
	۲۲	۵	سایر اشیاء نسجی دوخته و مهیا، و	۶۳	۱۲	
	۱۴	۹	آلومینیوم و مصنوعات از آلومینیوم	۷۶	۱۳	
	۲۱	۱	آلات و دستگاه های اپتیک، عکاسی، و	۹۰	۱۴	
	۲۱		میل، مبله های طبی، جراحی، اسباب	۹۴	۱۵	
۲۰-۱۱	۱۲		نباتات زنده و محصولات گلکاری	۰۶	۱	دسته سوم
	۱۳		قهوه، چای، ماته و ادویه	۰۹	۲	

طبقه بندی گروه های کالایی	ردیف	گروه های کالایی (یا HS) فصول	شرح گروه کالایی	تعداد اقلام منفی اوراسیا	تعداد اقلام منفی ایران	تعدد اقلام منفی برای دو طرف تجاری	
دسته چهارم	۳	۱۱	محصولات صنعت آردسازی - مالت - نشاسته	۱	۱۴		
	۴	۱۶	فرآورده های گوشت، ماهی یا قشرداران		۱۲		
	۵	۲۱	فرآورده های خوراکی گوناگون	۳	۱۰		
	۶	۳۱	کودها	۱۵			
	۷	۴۲	اشیاء ساخته شده از چرم، مصنوعات زین و		۱۶		
	۸	۴۸	کاغذ و مقوا، اشیاء ساخته شده از خمیر	۲	۱۰		
	۹	۵۲	پنبه	۳	۹		
	۱۰	۵۷	فرش و سایر کف پوشها از مواد نساجی	۴	۱۲		
	۱۱	۷۴	مس و مصنوعات از مس	۱۶	۴		
	۱۲	۸۲	ابزارها، ابزارآلات، مصنوعات ...		۱۱		
		۱	۰۵	سایر محصولات حیوانی، که در جای دیگر		۵	
		۲	۱۰	غلات		۶	
		۳	۱۲	دانه و میوه های روغندار - دانه و		۶	
		۴	۱۷	قند و شکر و شیرینی	۵	۴	
		۵	۱۸	کاکائو و فرآورده های آن		۶	
		۶	۲۲	نوشابه ها، آبگونه های الکلی و سرکه	۲	۵	
		۷	۲۴	توتون و تنباکو و بدل توتون و تنباکو	۴		
		۸	۲۵	نمک، گوگرد، خاک و سنگ و گچ، آهک و سیمان	۶		
		۹	۲۶	سنگ فلز، جوش و خاکستر	۱		
		۱۰	۲۷	سوخته های معدنی، روغن های معدنی و	۴	۶	
		۱۱	۳۰	محصولات دارویی	۱	۹	
		۱۲	۳۵	مواد آلبومینوئید، محصولات براساس	۴	۲	
	۱۰-۱	۱۳	۳۶	فرآورده های صنایع شیمیایی شامل آلیاژهای آتش زا	۱	۱	
		۱۴	۴۳	پوسته های نرم طبیعی و پوسته های نرم بدلی		۲	
		۱۵	۴۹	کتاب، روزنامه، تصویر و سایر محصولات		۱	
		۱۶	۵۴	رشته های سنتتیک یا مصنوعی	۴	۳	
		۱۷	۵۶	آوات، نمد و پارچه های نبافته، نخ های		۴	
		۱۸	۵۹	پارچه های نسجی آغشته، اندوده		۷	
		۱۹	۶۴	کفش، گتر و اشیاء همانند، اجزاء	۱		
		۲۰	۶۵	کلاه و اجزاء کلاه		۳	
		۲۱	۶۸	مصنوعات از سنگ، گچ، سیمان، پنبه نسوز	۲	۲	
		۲۲	۶۹	محصولات سرامیکی	۲		
		۲۳	۷۰	شیشه و مصنوعات شیشه ای	۳	۷	
		۲۴	۷۱	مروارید طبیعی یا پرورده، سنگهای	۸	۲	
		۲۵	۷۸	مصنوعات از چدن، آهن یا فولاد	۱		

طبقه بندی گروه های کالایی	ردیف	گروه های کالایی (یا HS) فصول	شرح گروه کالایی	تعداد اقلام منفی اوراسیا	تعداد اقلام منفی ایران	تعدد اقلام منفی برای دو طرف تجاری
	۲۶	۷۹	روی و مصنوعات از روی	۱		
	۲۷	۸۱	سایر فلزات معمولی، سرمت‌ها، مصنوعات	۳		
	۲۸	۸۳	مصنوعات گوناگون از فلزات معمولی		۷	
	۲۹	۸۶	لکوموتیوهای راه‌آهن یا تراموای		۱۰	
	۳۰	۹۵	بازیچه، اسباب‌بازی و لوازم ورزش، و		۶	
	۳۱	۹۶	مصنوعات گوناگون		۱۰	
دسته پنجم	۱	۰۱	حیوانات زنده			
	۲	۱۳	انگم‌ها، رزین‌ها و سایر شیره‌ها و عصاره			
	۳	۱۴	مواد قابل بافت، سایر محصولات نباتی که			
	۴	۲۳	آخال و تفاله صنایع خوراکسازی			
	۵	۳۷	محصولات عکاسی و سینماتوگرافی			
	۶	۴۱	پوست (غیر از پوستهای نرم) و چرم			
	۷	۴۵	چوب‌پنبه و اشیاء ساخته شده از چوب‌پنبه			
	۸	۴۶	مصنوعات حصیر بافی یا سبد بافی			
	۹	۴۷	خمیر چوب یا سایر مواد الیافی سلولزی			
	۱۰	۵۰	ابریشم			
	۱۱	۵۱	پشم، موی نرم (کرک) یا زبر حیوان، نخ و			
	۱۲	۵۳	الیاف طبیعی			
	۱۳	۵۸	پارچه‌های تار و پودباف مخصوص، پارچه			
	۱۴	۶۰	پارچه‌های کشاف یا قلاب‌باف			
	۱۵	۶۶	چتر بارانی، چترآفتابی، عصا، شلاق، تازیانه و اجزای آنها			
	۱۶	۶۷	پر و پر نرم آماده و اشیای ساخته شده از آنها، گلپهای مصنوعی، اشیای ساخته شده از موی انسان			
	۱۷	۷۵	نیکل و مصنوعات از نیکل			
	۱۸	۸۰	قلع و مصنوعات از قلع			
	۱۹	۸۸	وسایل نقلیه هوایی، فضایی و اجزا و قطعات آنها			
	۲۰	۸۹	وسائط نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط			
	۲۱	۹۱	اشیاء صنعت ساعت‌سازی			
	۲۲	۹۲	آلات موسیقی، اجزاء و قطعات و متفرعات			
	۲۳	۹۳	اسلحه و مهمات؛ اجزا و قطعات و متفرعات آنها			
	۲۴	۹۷	اشیاء هنری، اشیاء کلکسیون یا عتیقه			
فاقد کد در فهرست منفی						

تعدد اقلام منفی برای دو طرف تجاری	تعداد اقلام منفی ایران	تعداد اقلام منفی اوراسیا	شرح گروه کالایی	گروه های کالایی (یا HS) فصول	ردیف	طبقه بندی گروه های کالایی
	۱۶۰۷	۵۲۲		کل اقلام		